

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Karla Stejskala

na téma

„Vražda a zabití podle trestního zákoníku“

Téma rigorózní práce je vysoce aktuální. Trestní zákoník účinný od počátku letošního roku zavedl novou diferenciaci úmyslných usmrcení, v jejímž rámci je vedle prosté vraždy rozlišována na jedné straně vražda s rozmyslem nebo po předchozím uvážení a na druhé straně trestný čin zabití. Vznik těchto nových skutkových podstat vyvolává řadu otázek, které bude nutno řešit nejen v oblasti trestního práva hmotného, ale i v oblasti trestního práva procesního. Práce věnovaná této problematice je proto nepochybně velmi potřebná.

Zkoumání uvedených otázek klade nároky jak na trestněprávní erudici autora, tak na jeho orientaci v souvisejících disciplínách, zejména v soudní psychologii a soudní psychiatrii a v kriminalistice. K náležitému zvládnutí tématu je nezbytná nejen důkladná znalost teoretického pozadí těchto otázek, ale zároveň i znalost současné aplikační praxe. Jen na základě komplexního studia dané materie lze učinit závěry, které mohou mít význam pro teorii i pro aplikační praxi.

Cíl posuzované práce je v souladu s nastíněnou společenskou potřebou. Autor v ní především usiluje o výklad klíčových pojmů, o vzájemné odlišení nově zavedených skutkových podstat a vymezení vztahu mezi nimi. V návaznosti na to si pak klade za úkol analyzovat problematiku dokazování těchto trestných činů a upozornit na možná úskalí, na něž může praxe narážet (viz str. 15 práce). Již předem mohu konstatovat, že autorovi se podařilo vytčených cílů dosáhnout.

Práce se opírá o vhodně zvolenou systematiku. V jejím úvodu jsou obsažena hlavní východiska celé práce, a sice obecná charakteristika nového trestního zákoníku a základních mezinárodních dokumentů týkajících se ochrany života a rámcové vymezení současné právní úpravy úmyslných usmrcení v trestním zákoníku, dále jsou v něm uvedeny cíle práce, metody použité k jejímu zpracování a stručný přehled obsahu práce. V první kapitole jsou podrobně rozebrány znaky skutkových podstat zkoumaných trestných činů. Autor se v ní mimo jiné zabývá problémem právního vymezení počátku života, na jehož pojetí se názory v literatuře rozcházejí, problémem odlišení subjektivních znaků nové kvalifikované skutkové podstaty trestného činu vraždy, dosud nevyjasněnými otázkami spolupachatelství a účastenství na trestném činu vraždy s rozmyslem nebo po předchozím uvážení a na trestném činu zabití, problematickou otázkou kvalifikace usmrcení ze soucitu aj. Druhá kapitola je orientována na problémy vznikající při dokazování subjektivních znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy a zabití. Autor tu zejména upozorňuje na složitost tohoto procesu pramenící z toho, že na uvedené okolnosti lze usuzovat jen z nepřímých důkazů. Třetí kapitola si všímá psychologicko-psychiatrických a kriminalistických aspektů souvisejících s problematikou rozmyslu a předchozího uvážení. Autor tu mimo jiné dospívá k závěru, že z pohledu soudní psychologie a psychiatrie by bylo jednodušší zdržet se definování rozdílnosti mezi rozmyslem a předchozím uvážením a brát je nikoli jako termíny dva, ale jako termín jeden. Do čtvrté kapitoly jsou zařazeny některé historické úvahy nad diferenciací úmyslných usmrcení. Vedle toho je tu provedeno i zajímavé srovnání s aktuálním vývojem právních úprav některých evropských zemí. V závěru práce jsou pak shrnuta hlavní problémová úskalí nové právní úpravy. Zároveň je tu uvažováno o novém diferenciačním znaku, který by měl podle názoru autora přispět k přesnějšímu odlišení jednotlivých forem usmrcení.

Po metodologické stránce práce vychází zejména ze studia širokého okruhu literatury a judikatury. Svědčí o tom jak důkladná práce s těmito prameny, tak jejich obsáhlý seznam připojený na konci práce. Určité rozpaky vyvolává na seznam literatury navazující výčet nejruznějších právních předpisů, z nichž většina je s ohledem na zaměření práce zcela nefunkční.

Práce má potřebnou odbornou úroveň. Je z ní patrné, že autor ovládá nejen problematiku, která je předmětem jeho zkoumání, ale patřičně se orientuje i v otázkách souvisejících. V práci je celá řada jeho samostatných stanovisek, která jsou náležitě odůvodněná. Některá z nich přinášejí zcela nové pohledy na řešení sporných otázek.

K práci mám jen několik dílčích připomínek:

na str. 23 a násl. postrádám závěr, v němž by byly uvedeny důvody, resp. přednosti autorova názoru na určení počátku lidského života,

ke str. 39 – na čem se zakládají autorovy pochybnosti o tom, že u vraždy spáchané s rozmyslem lze uvažovat i ve vztahu k úmyslu nepřímému?

ke str.41 – nemohlo by se jednat o samostatnou a zároveň kvalifikovanou skutkovou podstatu?

ke str. 41, dole – mám zato, že při kvalifikaci zmíněného příkladu není nutno uvádět odst. 1 § 140,

ke str. 42 – je škoda, že tu autor nezmiňuje základní rysy německé úpravy excesu z nutné obrany,

ke str. 64 a násl. – pojetí kapitoly zabývající se trestným činem vraždy ve světle vybrané soudní judikatury je přinejmenším netypické (omezuje se jen na přehled judikátů bez bližšího komentáře),

ke str. 129 – v seznamu literatury je nesprávně uvedena Jelínkova učebnice.

Posudek uzavírám konstatováním, že práce splňuje kritéria stanovená pro práce rigorózní a lze ji plně doporučit k obhajobě.

Otázka k obhajobě: Autor by měl blíže vysvětlit, zda spáchání trestného činu zabití v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného vyžaduje, aby pachatel jednal v silném rozrušení vyvolaném tímto jednáním poškozeného (srov. dvě rozdílná pojetí této otázky na str. 42 a na str. 94 práce).

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 24. 6. 2010